

UNKARIN UUTISET

Magyar Hírek 1/2021

Tampereen Suomi-Unkari Seura ry:n jäsenlehti

31. vuosikerta

UNKARIN UUTISET

Magyar Hírek 1/2021

SISÄLLYS

Puheenjohtajan palsta	3
Luther ja Kassák Tampereella	5
Kansallinen konsultaatio 2021	7
Pyhän Tapanin sali	10
Unkaritar Olga	13
Unkarin kirjaviikko 2.–5. syyskuuta 2021	17
Elokuun kahdeskymmenes	20
Szegedin yliopiston kirjasto	25
Uudistunut ja uudistuva Budan linnan ympäristö . 27	
Yhdistyksen hallitus 2021	35

KANSI: Kaupunkien puistokäytävä – *A városok sétánya* – Alkotmány-kadulla; yksi Budapestin elokuun 20. päivän tapahtumista.

JULKAISIJA: Tampereen Suomi-Unkari Seura ry.

INTERNET: Tampereen SAuomi-Unkari Seura

TOIMITUKSEN OSOITE: Lindforsinkatu 16 A 40 33720 Tampere

TOIMITUKSEN SÄHKÖPOSTI: tor.takalo@gmail.com

VASTAAVA TOIMITTAJA: Tenho Takalo

TOIMITUSNEUVOSTO: Irmeli Kniivilä, Jorma Perälä ja Helka Lumiainen

PAINOPAIKKA: Eräsalon Kirjapaino Oy

31. vuosikerta; ilmestyy 2 kertaa vuodessa

Yhdistyksen tilinumero: **FI36 4503 0010 6429 10**

Puheenjohtajan palsta

Hyvät yhdistyksemme jäsenet ja tämän lehdykäisen lukijat!

Vuosi sitten kirjoitin tällä palstalla, miten korona kuului vuoteemme. Enpä silloin arvannut, kuinka tiiviisti se on kuulunut myös tähän vuoteen 2021! Olemme tunteneet sen läsnäolon ja vaikutuksen kaikkialla jokapäiväisessä elämässämme; joka päivä uutiset ja lehdet ovat kertoneet koronaluvuista ja rokotettujen määristä, raportoineet tilanteesta kotimaassa ja maailmalla. Olemme saaneet kaksi koronarokotusta, käytämme sisätiloissa maskia, huolehdimme turvateitäisyyksistä ja hygieniasta, mutta vaikka yhteiskunta on jo osittain avautunut, rajoituksia on edelleen.

Nyt nuoremmat sairastuvat ja pitkäaikaisesta koronataudista on alettu puhua ja tutkia yhä enemmän, ja kolmansien rokotusten antaminenkin on jo aloitettu. Pandemia ei siis ole ohi, ja tietysti se on näkynyt myös toiminnassamme. Viimeisimmät uutiset lupaavat kuitenkin yhteiskunnan avaamista ja rajoitusten purkamista. Toivotaan, että näin tapahtuu!

Muutamia yhdistyksemme kokouksia olemme sentään pystyneet pitämään lähi-

kokouksina, ja – kiitos tekniikan ja **Zita**-jäsenemme avun – olemme voineet tavata toisiamme säännöllisesti etä- tai hybridikokouksissa. Olemme myös saaneet jo pari toimintaamme esittelevää videota *Facebookiimme* ja toivomme, että lisää videoita saadaan näytettäväksi vielä syksyn mittaan! Olemme voineet miskolcilaisen ystävämme, kaupunkiopas **Sarolta Kupcsikin** avulla tehdä *Zoom*-linkkiä hyödyntäen kaupunkierroksen niin ystävyyskaupunkiimme **Miskolciin** kuin läheiseen **Egerin** kaupunkiinkin. Sarolta on luvannut viedä meidät myös kiertomatkalle vielä ainakin **Bükk**-vuoristoon.

Jotkut jäsenistämme ovat matkustaneet Unkariin, mutta me kotimaahan jääneekin olemme pystyneet kohtuullisen hyvin seuraamaan Unkarin kulttuuri- ja muita tapahtumia eri linkkien ja muiden tekniikan apuneuvojen avulla. Striimattuna Tampereen Teatterikesä välitti Tampere-talon suureen saliin **Kornél Mundruczón** “*Látszátélet*” (Imitatipon of Life) -esityksen. Me Tampere-taloon lipun hankkineet istuimme maskeissa ja pitkin turvavälein suuressa salissa, mutta lopun aplodeja Budapestista katsellessamme näimme sikäläisten katsojien aplodeeraavan tiiviistä ja ilmeisen lämpimästä teatteritilasta ilman kasvomaskeja.

Vaikka monet tämän vuoden tapahtumat on siirretty myöhemmin tapahtuviksi tai

verkkoon, niin vielä elätelämme toivoa, että jotain kuitenkin voimme syksyn mittaan järjestää. Tämän vuoden **Sugrifest**-tapahtuma voidaan pitää Laikussa lauantaina 16.10. Siitä tehtiin pitkän odotuksen ja tilanteen seuraamisen jälkeen päätös vihdoinkin syyskuun 22. päivänä. Sugrifest alkaa klo 11. Luentosalissa on jälleen oman seuramme ja muiden yhdistysten myyjäistavaroita tarjolla, ja Musiikkisalissa on klo 11 alkaen ohjelmaa: luento, muinaispukujen esittely ja tuuletus, virolaisia kansantansseja ja lopuksi klo 17 **László Sülen** (piano) ja **Senni Eskelisen** (sähkökantele) konsertti.

Meidän **oman yhdistyksemme 70-vuotisjuhlan** päiväksi oli aluksi suunniteltu Sugrifestiä seuraavaa sunnuntaita eli 17.10. Kaupunki ilmoitti kuitenkin ystävällisesti, että juhlamme kunniaksi voitaisiin järjestää **vastaanotto Raatihuoneella keskiviikkona 20.10.**, joten siirsimme juhlaamme kolmella päivällä eteenpäin. Ohjelmaa on suunniteltu jo pitkään, ja onneksi kaikille juhlaan pyydetuille esiintyjillekin tuntui sopivan myös tämä uusi ajankohta.

Valtakunnallinen **Suomi-Unkari Seuran** siirsi 70-vuotisjuhlaansa viime vuodesta tähän vuoteen. Tänä vuonnakin oli kuitenkin taas tehtävä sama vaikea päätös. Toivottavasti ensi vuonna on sitten: **70 +2 -juhlat!** Seurassa on tapahtumassa suuri muutos, kun pitkäaikainen toiminnanjohtaja **Marjatta Manni-Hämäläinen** on jäämässä syksyn aikana eläkkeelle ja uudeksi toiminnanjohtajaksi on valittu yhdistyksemme jäsen **Botond Vereb-Dér**. Lämmin kiitos Jatalle pitkästä, moninaisesta ja arvokkaasta seuramme ja Unkari-asioiden hoitamisesta! Botondille taas toivotamme menestystä ja kaikkea hyvää tässä uudessa ja varmasti

mielenkiintoisassa ja monipuolisessa mutta myös haastavassa työssä!

Kuten arvata saattaa, niin myös muut syksyn toimintamme ovat olleet kysymysmerkkien ja arvailujen takana. Nyt tiedämme, että Kalevan kirkkoon tulee **Luthernäyttely** lokakuuksi ja 70-vuotisjuhliemme yhteyteen saadaan taiteilija **Lajos Kassákin** kuvien näyttely Laikun Aulagalleriaan.

Lukupiirimme ehti kokoontua jo ennen tämän lehtemme ilmestymistä. Aiheenamme oli Kassákin runous. Avantgardisti Kassákan oli sekä kuvataiteilija että kirjailija ja runoilija. – Seuraava lukupiiripäiväkin jo sovittiin: se on sunnuntai 7. marraskuuta klo 15 ja aiheena sillä kerralla on Imre Madáchin Ihmisen murhenäytelmä -niminen teos.

Toivotaan, että syksyn edetessä perinteiset tapahtumamme: leivontapäivä, joulu-myjät ja pikkujoulukin voidaan pitää. Kun ajat varmentuvat, niin ilmoitamme niistä myöhemmin.

Viimevuotiseen tapaan toivon, että syksyysi mahtuu monta Unkariin liittyvää hyvää tapahtumaa ja mukavaa asiaa.

Hyvää ja tervettä syksyä! Pidetään edelleenkin hyvää huolta toisistamme!

Irmeli Kniivilä

PS. Noteeraathan tämän lehden mukana tulevat tarkemmat tiedot ja kutsut juhlastamme ja näyttelyistä!

Luther ja Kassák Tampereella

Tampereen Suomi-Unkari Seuran 70-vuotisjuhlaan liittyen olemme saaneen kaksi mielenkiintoista näyttelyä Tampereelle.

Ensimmäinen grafiikkanäyttely on nähtävissä **Kalevan kirkon seurakuntatilojen ala-aulassa** 2.–31.2021. Näyttely esittelee **Martti Lutherin** elämää ja työtä.

Zsolt Richlyn animaatiosarja

Ohjaaja **Zsolt Richly**, joka oli suunnitellut monia animaatiosarjoja niin lapsille kuin

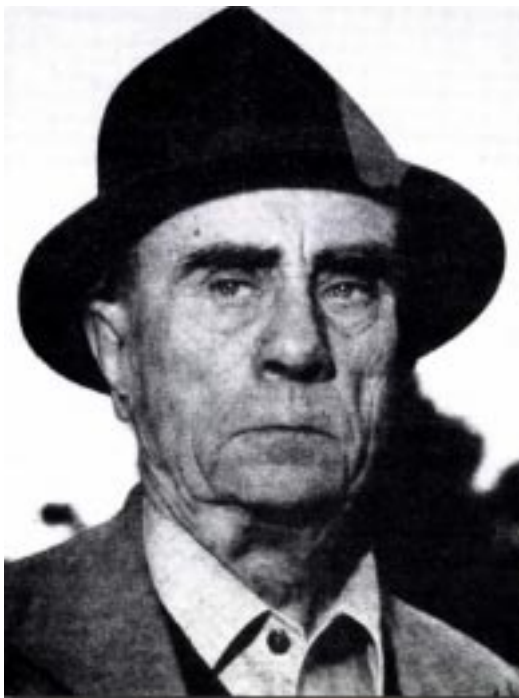

aikuisillekin, oli pitkään kiinnostanut Lutherin elämä. Hän esitteli ideansa Unkarin luterilaiselle kirkolle. 10-osaista animaatiosarjaa tehtiin huolella kahdeksan vuotta. Sarja valmistui reformaation juhluvuodeksi 2017. Sarjassa paneudutaan 1500-luvun Saksaan, Lutherin elämään lähtien lapsuus- ja munkkivuosista aina uskonpuhdistukseen ja sen leviämiseen. Sarjan kuvitus on mielenkiintoinen yhdistelmä 1500-luvun puunleikkaustyyliä ja nykyajan sarjakuvaa. Kuvissa on havaittavissa ajan kuuluisia rakennuksia ja piirroksia, mm. **Grünwaldin** maalauksia ja **Dürerin** puupiirroksia.

Kuvasarjoista koostuva näyttely on laadittu animaatiosarjan pohjalta, ja ennen Tamperetta se on ollut esillä Unkarin lisäksi Romanian puolella, Transilvaniassa, Saksassa sekä Suomessa Helsingissä ja Kuopiossa.

Näyttelyn jälkeen kannattaa katsoa Yle Areenassa vielä oleva koko sarja: <https://areena.yle.fi/1-4261970>

Reformaattori Martti Luther, Lucas Cranach vanhemman maalaus v. 1528.

Lajos Kassák (1887–1967)

Lajos Kassákin grafiikkaa

Toinen näyttely on esillä kulttuuritalo **Laikon Aulagalleriassa** 16.–31.10.2021. Tämä näyttely esittelee unkarilaisen avantgarden tunnetuimman kirjailijan ja kuvataiteilijan **Lajos Kassákin** töitä.

Kassák (1887–1967) oli monipuolinen vaikuttaja Unkarin kulttuurielämässä 1910-luvun alusta aina 1960-luvulle asti. Hän oli taiteilija: runoilija, romaanikirjailija, esseisti, toimittaja lehtimies ja taidemaalari.

Kassák nimitti omia konstruktivisia

töitään kuva-arkkitehtuuriksi. Hän oli koekielijä, johon vaikuttivat monet ismit: ekspressionismi, futurismi, konstruktivismi, simultanismi, surrealisismi, dadaismi. Kuvataiteilijana hänen lähtökohtinaan olivat puhtaat geometriset abstraktiot, mahdollisimman yksinkertaiset peruskuvot ja tiukat sommittelusäännöt. Matematiikan ja arkkitehtuurin säännöt olivat tärkeitä, teosten piti rakentua sisältä ulos..

Lajos Kassákin elämä ei ollut helppo: hän lähti 12-vuotiaana lukkosepäntöihin, oli töissä rautatehtailla, vaelteli jalkaisin Itävallan, Saksan, Belgian ja Ranskan läpi ja päätyi Pariisiin, josta hänet passitettiin takaisin Unkariin. Vuoden 1919 jälkeen hän joutui lähtemään maanpakoon Wieniin, josta palasi Unkariin v. 1926. Hän julkaisi useita lehtiä ja häneltä ilmestyi niin runoja, romaaneja kuin novellejakin. Stalinismin aikaan hän oli pannassa ja myös vuoden 1956 jälkeen Kassák oli jonkin aikaa sivussa, mutta myöhemmin Kádárin kaudella häntä alettiin arvostaa jopa niin paljon, että hänelle myönnettiin Kossuth-palkinto v.1965.

Kassákia ovat suomentaneet **Anna-Maija Raittila**, **Hannu Launonen** ja **Béla Jávorszky** sekä viimeksi **Pekka Turkka**.

Irmeli Kniivilä

Kansallinen konsultaatio 2021

Unkarin Fidesz-KDNP-hallitukset ovat toteuttaneet useita kansalaisille suunnattuja kyselyjä eli konsultaatioita, joiden perusmuoto on sama. Kulloinenkin asia esitellään lyhyesti kaksijakoisena: ”*On sellaisia, joiden mielestä... jne.*” ja ”*Muiden mielestä ... jne.*”. Asian esittelyn jälkeen seuraa kysymys: ”*Mitä mieltä Te olette?*”. Vastausvaihtoehtoja on kaksi. Kansalainen vastaa tavallaan ns. suljettuun kysymykseen. Avovastaus – ”*Mielestäni asia on ...*” – ei ole mahdollinen.

Aikaisemmin toteutettiin konsultaatioita, joissa kulloiseenkin asiaan liittyen oli kolme tai neljä vastausvaihtoehtoa: olen samaa mieltä, olen osittain samaa mieltä tai olen eri mieltä. – Konsultaatiot eivät kuitenkaan ole miepidemittauksia, vastaukset ovat erityisesti hallituspuolueita lähellä olevien tai hallituspuolueiden kannattajien mielipiteitä – tai opposition mielipiteitä po. kysymyksistä, mutta vastauksia ei sellaisenaan voi pitää luotettavina tai edustavina. Ne eivät ole yleistettävissä koko äänestäjäkunnan mielipiteiksi.

Sen sijaan konsultaatiot ovat erinomaista puoluepolitiikkaa. Ne ovat erinomainen tapa pitää puolueen – ja hallituksen – tärkeinä pitämiä asioita esillä ja erinomainen tapa pitää yhteyttä omiin kannattajiin ja äänestäjiin. Samalla ne epäsuorasti kertovat myös puoluejohdon käsityksen konsultaation kohteena olevista asioista. Tällaisen kyselyn organisointi tavoittaa äänestäjä-

kuntaa paljon laajemmin kuin kansanedustajan järjestämä kahvitilaisuus jossakin ravintolassa tai kansalaisten tapaaminen torilla! Vastausten lähettäminen kirjeenä – tai vastaaminen verkossa – antaa myös äänestäjälle ainakin illuusion siitä, että hänen mielipiteensä vaikuttaa.

Lisäksi konsultaatiot tuottavat kosolti äänestäjien yhteystietoja, vaikka anonyymi vastaaminen kirjeitse onkin mahdollinen. Konsultaation avulla myös nimenomaan halutaan kerätä sähköisiä yhteystietoja, sillä vaikka konsultaatiopyyntö olisi saapunut kirjeenä, vastaajilta pyydetään sähköpostiosoitetta esittämällä lupaus: Pidetään yhteyttä! – *Maradjunk kapcsolatban!*

Viimeisimmän, 25. elokuuta päättyneen konsultaation otsikkona pääministerin allekirjoittaman kirjeen mukaan oli: ”Epidemian jälkeisestä elämästämme ja Unkarin vahvistamisesta”. Seuraavassa konsultaation 14 kysymystä.

Epidemian jälkeistä elämää koskeva konsultaatio

1. On sellaisia, joiden käsityksen mukaan pandemian jälkeen maailma on moneessa suhteessa muuttunut ja aiempaa vaarallisempi ajankausko on alkanut. Unkaria on vahvistettava niin, että se pystyy vastaamaan uusiin haasteisiin. Joidenkin muiden mielestä kaikki palaa samantyyppiseksi kuin ennen pandemiaa, siksi tähän, so. maata vahvistaviin toimenpiteisiin, ei ole tarvetta. Mitä Te ajattelette?
2. On sellaisia, jotka sanovat, että Unkaria vahvis-

HALLGASSUK MEG EGYMÁST!

KONZULTÁCIÓ
A JÁRVÁNY
UTÁNI ÉLETRŐL

tavat toimenpiteet on aloitettava minimipalkan nostamisella. Minimipalkka on nostettava 200.000 forinttiin, sillä se takaa myös sen, että talouden kasvusta eivät pääsisi osalliseksi vain yritykset vaan myös unkarilaiset. Joidenkin muiden mielestä tämä ei ole tarpeen. Mitä Te ajattelette?

3. On sellaisia, jotka sanovat, että Unkaria pitää vahvistaa siten, että annamme perustuslain suojan perheille maksetuille avustuksille, palkkatyön alhaiselle verotukselle ja eläkkeille, jotta taloudellisten laskukausien koittaessa mikään hallitus ei voisi niitä [etuuksia] ihmisiltä poistaa. Joidenkin muiden mielestä tämä ei ole tarpeen, ihmiset maksakoot laskukausien kustannukset. Mitä Te ajattelette?
4. On sellaisia, jotka sanovat, että Unkarin vahvistamiseksi pyrkisimme siihen, että palkkatyön verorasitus olisi Unkarissa Euroopan alhaisin. Joidenkin muiden mielestä tämä ei ole tarpeen, on palattava Gyurcsány' in ajan politiikkaan ja korotettava palkkatyön verorasitusta. Mitä Te ajattelette?
5. On sellaisia, jotka ehdottavat, että jos hallitus onnistuu nostamaan talouskasvua yli 5,5 %:n rajan, lapsiperheiden vanhemmat saaisivat takaisin vuonna 2021 maksamansa verot (keski-

Hallgassuk meg egymást! – Kuunnelkaamme toisiamme! - vetoomus on kyselylomakkeen alus-
sa; varsinainen otsikko kertoo, että kysymys on unkarilaisten elämän ehtoista pandemian jälkeen.

palkasta maksettuun veroon saakka), sillä he ovat pandemian aikana kantaneet raskaimman taakan. Joidenkin muiden mielestä tähän ei ole tarvetta. Mitä Te ajattelette?

6. On sellaisia, joiden mielestä lainan takaisinmaksun lykkäämistä on jatkettava vuoden 2021 syyskuusta ensi vuoden heinäkuuhun, jotta ne perheet ja yrittäjät, jotka tätä tarvitsevat, saisivat edelleenkin vapautusta lainan takaisinmaksusta. Pankkien mielestä tätä ei tarvita, moratorio eli lainan takaisinmaksun lykkäysmenettely on purettava ja jokaisen on lyhennettävä velkaansa. Mitä Te ajattelette?
7. Bryssel tulee pandemian jälkeen jälleen käyttämään valtaansa väärin, se käynnistää oikeusmenettelyt maattamme vastaan pakottaakseen unkarilaiset noudattamaan Brysselin tahtoa. On sellaisia, jotka ajattelevat, että Unkarin on tunnustettava erimielisyyksien olemassaolo ja puolustettava kansalaisiaan. Joidenkin muiden mie-

lestä on mukauduttava Brysselin tahtoon. Mitä Te ajattelette?

8. Bryssel haluaa pakottaa meidät uusiin maksuihin, joilla unkarilaiset perheet joutuisivat mak samaan monikansallisten yritysten aiheuttaman ympäristönsaastumisen ja ilmastonmuutoksen kustannukset [aiempaa] korkeampien yleiskulujen muodossa. Mitä Te ajattelette?
9. György Sorosin rahoittamat järjestöt ovat aloittaneet laaja-alaisen kansainvälisen hyökkäyksen Unkaria vastaan lastensuojelua koskevan lain takia. Tämä laki kieltää lapsille suunnatun ja sisällöltään seksuaalisen propagandan päiväkodeissa, kouluissa ja lapsille tarkoitetuissa medioissa. Mitä Te ajattelette?
10. György Soros tulee pandemian jälkeen uudelleen hyökkäämään Unkaria vastaan, sillä unkarilaiset vastustavat laitonta maahantuloa. On sellaisia, joiden mielestä Soros-organisaatioiden painostusta on vastustettava, joidenkin muiden mielestä Unkarin on annettava myöten maahantulokysymyksessä. Mitä Te ajattelette?
11. Monien mielestä epidemioiden aikana merkitsee suunnatonta vaaraa se, että kuka tahansa voi vapaasti tulla Unkariin. On säilytettävä mahdollisuus siihen, että uusien epidemiaaltojen ilmetessä voidaan määrätä epidemian ehkäisyyn tähtäävistä rajoituksista, ja että epidemiasta kärsivistä maista voi matkustaa Unkariin vain esittämällä terveystodistus. Joidenkin muiden mielestä epidemia on päättynyt, ja vapaan maahantulon mahdollisuus on taattava rajoituksitta kaikista maista saapuville. Mitä Te ajattelette?
12. Brysselin byrokraattien ja György Sorosin järjestöjen mielestä pandemian jälkeisinä vuosina maahantulijoiden saapumista Eurooppaan on nopeutettava. Meritse saapuvat on jaettava Euroopan maiden kesken. Unkarin hallitus ei tue mitään pakotettua [Eurooppaan tulijoiden] sijoittamista. Hallituksen käsityksen mukaan pandemian jälkeen maahantulijat voidaan ottaa vastaan vain vapaaehtoisuuteen perustuen, eikä heitä vastoin a.o. maan tahtoa saa sijoittaa unio-

nin maiden kesken. Mitä Te ajattelette?

13. On sellaisia, joiden mielestä pandemiaa seuraavan kahden vuoden aikana pandemiasta aiheutuva maahanmuuton ehdoton pysäyttäminen [järványügyi migránsSTOP] on tarpeen. Rajat on suljettava maahanpyrkiviltä täysin, sillä tulijat voivat tuoda mukanaan Unkariin uusia virusmutaatioita. Brysselin byrokraattien käsityksen mukaan epidemian kestäessä maahanpyrkiviä ei saa pysäyttää. Mitä Te ajattelette?
14. Pandemian aikana oli nähtävissä, että kansainvälisillä markkinoilla käynnistyi ankara taistelu rokotteista. On sellaisia, joiden mielestä epidemioiden aikana tällainen keskinäinen kilpailu on lopetettava, siksi tarvitaan unkarilainen rokotevalmistaja. Joidenkin muiden mielestä tämä ei ole tarpeen. Mitä Te ajattelette?

* * * * *

Vastauksia saatiin kaikkiaan 1.423.000. Puhuessaan 20.9. päiväjärjestyksen ulkopuolella valtiopäivillä pääministeri totesi mm.: lainojen takaisinmaksun lykkäys (moratorio) toteutuu, lapsiperheiden vanhemmat saavat helmikuussa 2022 takaisin vuoden 2021 tuloveroistaan tämän päivän keskimääräisistä palkoista maksettavan veron osuuden, eläkeläiset saavat niin ikään 2022 helmikuussa 50.000 forintin erityiskorvauksen eli preemiumin, ja minimpalkka tulee nousemaan 200.000 forinttiin.

Tenho Takalo

Pyhän Tapanin sali

Vuosisata tai oik. lähes 120 vuotta sitten eräs Budan linnan merkittävimmistä tiloista oli tuolloin valmistunut **Pyhän Tapanin sali** [*Szent István-terem*]. Tänä vuonna tiedotusvälineet ovat kertoneet näyttävästi ja toistuvasti, että sali avaisi jälleen ovensa 20. elokuuta. Saliin pääsi tutustumaan ilmaiseksi viikonvaihteessa 20.–22. elokuuta ja sen jälkeen 13 euron pääsylimillä (3900 Ft); lipun ja tutustumisajan saattoi varata verkossa. Saliin pääsee siis tutustumaan melkein samalla hinnalla kuin samassa rakennuskompleksissa sijaitsevan Kansallisgallerian pysyviin kokoelmiin (3200 Ft). – Pääsylimillä hintakin viittaa siihen, että salia pidetään kulttuurihistoriallisesti merkittävänä.

Sali ei ole ollut suljettuna, mutta linnan eteläisin siipi, jossa sali sijaitti, tuhoutui 2. maailmansodan loppuvaiheen tykistötulessa ja pommituksissa. Leijonapihan länsi- ja itäpuolella olevia linnan osia yhdistävä eteläinen siipi rakennettiin sodan jälkeen uudelleen, mutta Pyhän Tapanin salia ei. Tuo linnan osa on nyt restauroitu 1800-luvun lopun piirustusten mukaan ja sali sai entisen paikkansa. Salin sisustus jouduttiin sen sijaan rekonstruoimaan salista säilyneiden valokuvien perusteella.

Sali esiteltiin vuonna 1900 Pariisiin maailmannäyttelyssä, ja se sai siellä muiden palkintojen ohella myös näyttelyn erityispalkinnon. Ylenpalttisen koristeellisesta sisustuksesta olivat vastanneet ajan nimekkäimmät unkarilaisen taideteollisuuden edustajat, mutta kokonaissuunnittelusta vastasi linnan restauroinnin loppuvaiheessa tuolloin nimekäs arkkitehti **Alajos Hauszmann**. Hän joutui ottamaan vastuun restauroinnista, kun tehtävään alun alkaen valittu yhtä lailla kuuluisa arkkitehti **Miklós Ybl** yllättäen kuoli. Sali ei vastannut vain ajan yleisen mielipiteen makuihanteita vaan myös itse keisari Frans Joosef ilmaisi ihailunsa.

Sali sisustettiin roomaaniseen tyyliin, mutta tietyissä yksityiskohdissa haluttiin esitellä nimenomaan unkarilaista ornamen-

Unkarilaiset jonottavat 20.8. linnan Leijonapihalla [*Oroszlános udvar*] päästäkseen tutustumaan P. Tapanin saliin. Vasemmalla Unkarin kansalliskirjaston [*Széchenyi könyvtár*] sisäänkäynti. Vasemmalla P. Tapania esittävän maalauksen viimeistely.

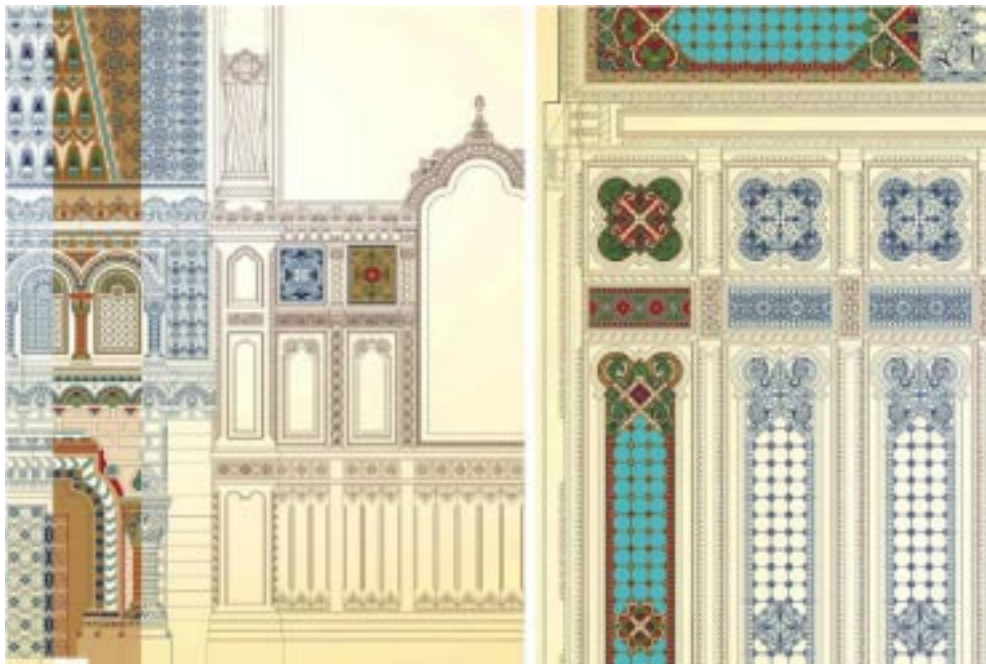
tiikkaa ja unkarilaisen sisustuksen erityispiirteitä. Hauszmann kokosi ympärilleen teollisen muotoilun parhaat edustajat, jotta he yhdessä voisivat toteuttaa sisutuksen, josta kehkeytyi Unkarin tuon aikakauden taideteollinen mestariluomus. Salin sisustajina toimivat mm. **Endre Thék**, **Gyula Jungfer**, **Rudolf Kissling** sekä **Vilmos Zsolnay**, kaikki tuon ajan tunnetuimpia tehtailijoita, jotka valmistivat ja myivät yläluokan makua vastaavia huonekaluja, kattokruunuja ja kristallivalaisimia sekä metallista, esimerkiksi takoraudasta tehtyjä koriste- ja käyttöesineitä.

Zsolnayn posliinitehtaassa puolestaan valmistui salin keskeinen sisustuselementti:

koristeellinen, kaksi metriä leveä ja yli neljä metriä korkea takka, joka koostui yli 600 osasta. Takan otsalle kuvanveistäjä **Alajos Strobl** muotoili Pyhän Tapanin rintakuvan. Salin sisustus valmistui vuonna 1902 ja vuodesta 1904 lähtien yleisö pääsi tutustumaan siihen.

Nyt rekonstruoidun salin lattian intarsiaparketin, seinämaalausten ja -koristeiden, kattorakenteiden ja huonekalujen sekä valaisimien valmistaminen on ollut vuosia kestänyt haasteellinen tehtävä unkarilaisille taiteilijoille ja muotoilijoille sekä lukuisien, osin jo katoamassa olevien käsityöammattien taitajille ja mestareille. Uudelleen rekonstruoidun salin interiöörin eri työvaiheita ja työntekijöitä onkin esitelty viime vuodesta lähtien näyttävästi tiedotusvälineissä ja sosiaalisessa mediassa. Näitä työvaiheita ja niiden taitajia esitellään saliin tutustuville myös omassa näyttelyssään.

Tiedotusvälineissä onkin korostettu, että ”Pécisistä Pápaan” seitsemän eri alan lahjakkuudet ja valtakunnallisesti 20 työpai-

kassa tai yrityksessä useat sadat ammattilaiset ovat ponnistelleet, jotta sali olisi yhtä loisteliaa kuin alkuperäinen ”kansallisaarre”. Lisäksi toivotaan, että myös Pyhän Tapanin sali osaltaan lisäisi Budan linnassa vierailvien unkarilaisten ja turistien elämystarjontaa ja saisi heidät viihtymään pitempään linnan alueella. – Ainakin 20.8. haastatellut henkilöt olivat innostuneita näkemästään, osa jopa haltioissaan! Toivottavasti myös me valitsemme salin uudeksi tutustumiskohteeksemme seuraavalla Unkarinmatkallemme.

Budan Linnavuoren alueen ja erityisesti linnan lähiympäristön mittavat rakennustyöt ja sitä valmisteleva suunnittelu on saanut nimekseen **Kansallinen Hauszmann-ohjelma** [*Nemzeti Hauszmann Program*] ja sen toteutuksesta ja valvonnasta vastaa oma yksikkönsä, **Várkapitányság**. Ohjel-

Salin pääsuunnittelija, arkkitehti **Angyal Tibor** ja **Szentirmai Boglárka** ovat laatineet piirroksot ja suunnitelmat salin pohjoisseinän sekä katon koriste-elementeiksi.

man yhtenä tavoitteena on rakentaa uudeleen ne julkiset rakennukset, jotka erityisesti linnan lähialueelta on 2. maailmansodan raunioittamina – tai myöhemmin raunioiksi määriteltyinä – purettu. Ohjelmaa on myös kritisoitu siitä, että rakennukset eivät, vaikka ne ovatkin ulkoasultaan uskollisia kopioita alkuperäisistä, enää palvele tai tule palvelemaan alkuperäisessä tehtävässään. Toisaalta rakennustyöt mahdollistavat ainakin osittain sen, että Linnavuoren alueesta tulee valtion keskeisten instituutioiden osalta samanlainen hallinnon keskus kuin se oli maailmansotien välisenä aikana.

Unkaritar Olga

Kuinka moni Kalevankankaan kauniilla hautausmaalla kierrellessään on nähnyt hautakiven, jossa on teksti: Unkaritar lyseonopettaja Olgi Boros-Ylistalo s. 12.6.1894 k. 23.1.1951 ja Fil. maist. Lauri Ylistalo s. 12. 8. 1892 k. 22.2.1975?

Ystäväni kertoi ja kyseli tietojani tästä hautakivestä ja herätti mielenkiintoni. Kuka tämä unkaritar on mahtanut olla? Miten voisin saada selville jotakin hänen elämästään? Lähdin liikkeelle Ylistalo-sukunimestä. Kävi ilmi, että se on melko harvinainen sukunimi Suomessa, sillä Ylistalo-nimisiä ei ole kuin runsaat 50. Niinpä lähetin tekstiviestejä muutamille ylistalosille. Vain yhdeltä sain vastauksen: ei ole sukulainen eikä tiedä Olgista mitään. Tuloksettomia olivat myös soittoni Ylistalo-nimisille henkilöille: kukaan ei tiennyt Olgista tai Laurista mitään!

Virittelin verkkoja moneen suuntaan: otin yhteyttä hautausmaan ylläpitäjään, ja siltä taholta sain tietää Matti Ylistalon (alk. Selin) lunastaneen hautapaikan 1890-luvulla todennäköisesti Martta-vaimolleen. Martasta ei hautakivessä tietoa ole, vain Olgin ja Laurin nimi on siihen hakattu, kirjaimet tosin näkyvät nykyisin melko huonosti. Tampereen seurakuntien sukututkimustiedotukseen ei lisätietoja löytynyt.

Tässä vaiheessa avukseni riensi sukututkijatuttavani, joka hetkessä lähetti minulle parisenkymmentä Olgia koskevaa liitetiedostoa. Niiden mukaan neiti Olga Boros

on tullut Suomeen ja Ilmajolle todennäköisesti vuonna 1923. Otin yhteyttä Ilmajolle ja kysyin, löytyykö sieltä arkistosta mitään tietoa Olgista. Unkarilaisneito 20-luvun alun maalaispitäjässä lienee ollut kuuluisuus. Mitään ei ole kuitenkaan kuulunut Ilmajoen suunnasta.

Eikä Olga pitkäksi aikaa Pohjanmaalle jäänytkään. Sieltä käsin hän kävi ensin esiintymässä Helsingissä, mutta muutti jo v. 1924 pääkaupunkiin. Hän on esiintynyt Helsingissä useissakin tilaisuuksissa, soittanut pianoa ja säestänyt muita esiintyjä. Radiossakin hän on esiintynyt ainakin kaksi kertaa.¹⁾

Imre Madáchin muistoksi järjestetyssä unkarilais-suomalaisessa Juhla-Iltamassa Olga on toiminut säestäjänä (Helsingin Sanomat 23.2.1925), samoin **Mauri Jókain** 100-vuotissyntymäpäiväjuhlassa hän on sekä laulanut että säestänyt (Helsingin Sanomat 18.2.1925). Akateemisessa illanvietossa ja heimojuhlassa sekä Suomalaisuuden liiton jäsenillässä hän on soittanut pianoa.²⁾

1) Ks. esim. Iltalenti 7.11.1923; Helsingin Sanomat 28.9.1924, 28.11.1924, 10.10.1928; Uusi Suomi 30.9.1924, 27.11.1924; Aitosuomalainen 27.11.1928, Länsi-Uusimaa 14.5.1929; Hämeen Kansa 31.12.1929.

2) Uusi Suomi 26.5.1923, 27.11.1924; Helsingin Sanomat 25.10.1923 ja 14.10.1924.

Larin Kyöstin kertomuksia sekä Olgi että lehtori **Gyula Weöres** ovat kääntäneet unkariksi. ”Inehmo ja sammal” kertomuskokoelma sai unkarilaiseksi nimekseen ”Ember és moha”, ja se sai ilmestyessään runsaasti huomiota Unkarin lisäksi myös Suomessa.³⁾

Olga Boros-Ylistalo on yhdessä Elisabeth v. Véghin kanssa toimittanut myös kirjan ”Unkarilaisia ruokia”.⁴⁾

Olga oli niin ikään mukana järjestämässä koululaisvaihtoa Suomen ja Unkarin välillä. Helsingin Sanomien Yleisöltä-palstalla hän yhdessä kolmen muun toimijan kanssa hakee Suomalaisuuden Liiton kautta järjestettävälle hankkeelle suomalaisia majoittajia 12-17-vuotiaille ”kovia kokeneen sukulaiskansamme nuorimmille”.⁵⁾

Suomalaisia koululaisia lienee vierailut myös Unkarissa, sillä Olgi Boros-Ylistalo on kirjoittanut vuonna 1931 ilmesty-

Olga Boros-Ylistalon ja Lauri Ylistalon hautakivi Kalevankankaan hautausmaalla.

neessä Hästesko & Laurila & Jussila & Kautola toimittajaryhmän oppikirjassa ”Lukukirja VI: yläkoulun yläluokkien toinen vuosikurssi” osion ”Leena ja Matti viettävät kesänsä Unkarissa” (s.124-129).

Olga Boros-Ylistalo oli siis monessa mukana. Hänestä on kuitenkin vähän tietoa. Kuolinilmoituksen mukaan hänen lähimmät omaisensa olivat Lauri ja Elvi Ylistalo.⁶⁾ Samana päivän Helsingin Sanomissa olleen nekrologin mukaan ”Olgi Boros-Ylistalo toimi suomalais-unkarilaisten suhteiden lähentämiseksi työskennellen viisi vuotta *Suomalais-unkarilaisen Seuran* sihteerinä. Lisäksi hän antoi unkarinkielen opetus-

3) Ks. Uusi Suomi 13.7.1924; Helsingin Sanomat 14.3.1925, 24.3.1926, 15.7.1928; Hufvudsstadsbladet 14.7.1924, 18.12.1929; Keskisuomalainen 15.7.1924, 20.3.1925; Etelä-Suomi 26.7.1928 ja Maaseudun Tulevaisuus 13.4.1929)

4) Helsingin Sanomat 30.9.1932.

5) Helsingin Sanomat 21.5.1928.

6) Helsingin Sanomat 28.10.1951.

ta monille ylioppilaille, hän myös avusti suurella asiantuntemuksella monia kirjallisuuden kääntäjiä. Vuodesta 1924 Olgi Boros-Ylistalo oli Helsingin suomalaisen yhteislyseon opettajana. Tässä koulussa hän suorittikin varsinaisen elämäntyönsä toimien 26 vuotta sekä laulun että saksankielen opettajana.”⁷⁾ Yhdestäkään Helsingin yhteiskoulusta, joka voisi olla tämän suomalaisen yhteislyseon jatkaja, ei löytynyt Olgista matrikelitietoja. Eivät myöskään tiedusteluni Helsingin roomalaiskatolisista seurakunnista tai kansallisarkistosta tuottaneet minikäänlaista tulosta; tietoja Olgista ei löytynyt.

Aloinkin sitten etsiä tietoja Olgin miehestä, Laurista. Hänen kuolinilmoituksensa oli Helsingin Sanomissa 8.3.1975. Elvi perheineen ja muut omaiset olivat sen mukaan Laurin lähimpiä omaisia. Koska alun Ylistalo-soittoini ja viestittelyni eivät olleet tuottaneet tulosta, päätin pyytää Laurin tietoja hänen kuolemansa jälkeen toimitetusta perunkirjoituksesta. Ne saatuani tiesin enemmän myös Olgista. Sen mukaan Olgi oli syntynyt Isentgal’issa. Tällaista paikkakuntaa en Unkarista löydä. Lähin nimi olisi Szentgál, jonne otinkin yhteyttä Szentgálin Facebook-ryhmän kautta. Sieltä sain ystävälliseltä pormestarilta heti tiedon, että v. 1927 syntyneen ja v. 2006 kuolleen, tyttönimeltään **Vilma Borosin** (Steimacher Józsefné) isä lienee ollut Olgin sukulainen. Szentgálista lupasivat ystävällisesti vielä selvittää asiaa, mutta mitään ei ole kuulunut.

Virkatodistuksen mukaan Olgin aviomies **Lauri Mattias Ylistalo**, ent. Selänne,

ent. Selin oli syntynyt Tampereella 18.5.1892. Olgi ja Lauri olivat menneet naimisiin 29.5.1926. Lauri on muuttanut Helsinkiin 15.9.1927. Seuraava saamani tieto Laurista on vuodelta 1959, jolloin ”Unkarin Kansantasavallan v.t. asiainhoitaja **Bela Agoston** ja Suomi-Unkari Seuran sihteeri, toimittaja **Sulo Muuri** luovuttivat eilen Kasvatusopilliselle kirjasto- ja lukusäätiölle unkarilaisia koulukirjoja. Kirjalahjoituksen otti vastaan fil. maist. L. Ylistalo, joka samalla selosti lahjoittajille kirjaston toimintaa.”⁸⁾ Lauri toimi kyseisen kirjaston kirjastonhoitajana ilmeisesti eläkkeelle jäämiseensä saakka. Nykyisin tätä kirjastoa ei enää ole, vaan se on liitetty Helsingin yliopiston kirjastoon.

Toinen mielenkiintoinen perunkirjoista esiin tullut tieto oli se, että Elvi onkin Olgin ja Laurin ottotytär. Hän on syntynyt Kuusamossa 1.1.1938 nimellä **Elvi Takalo**. Hänen äitinsä oli kuollut jo v. 1944, ja isän kuoltua v. 1949 Elville ja hänen neljälle sisarukselleen asetettiin ensin kuusamolainen holhooja. Tammikuussa 1950 Olgi ja Lauri jättivät Helsingin raastuvanoikeudelle kirjallisen anomuksen ottolapsesta: ”anommatäten kunnioittaen saada ottaa ottolapsensemme 1.1.1938 syntyneen tyttölapsen Elvin ja antaa hänelle nimemme.” Myönteinen päätös asiasta annettiin 30.3.1950. Elvi on merkitty Olgin ja Laurin ottolapseksi 19. huhtikuuta 1950.

Olgi ja 12-vuotias Elvi eivät siis ehtineet olla yhdessä kuin vajaan vuoden. Kuinka läheinen suhde heille ehti syntyä? Mitä Elvi muistaa Olgista? Kertoiko Olgi Elville

7) Helsingin Sanoman 28.11.1951.

8) Helsingin Sanomat 27.6.1959.

Unkarista, suvustaan, lapsuudestaan? Monia kysymyksiä tulee mieleen.

Kun sain Elvin osoitteen, kirjoitin hänelle kirjeen, sillä en halunnut soitollani häiritä häntä. Toivoin, että 83-vuotias Elvi olisi vielä niin hyvässä kunnossa, että muistaisi ja jaksaisi kertoa unkarilaisesta ottoäidistään. Vastausta en kuitenkaan saanut.

Nyt kuitenkin tiedän paljon enemmän tuosta unkarittaresta, jonka hautakiven äärelle olen muutaman kerran pysähtynyt miettimään Suomen ja Unkarin ystävyyttä, ihmiselon merkillisyyttä. Vaikka Olgi eli suhteellisen lyhyen elämän, asui Suomessa alle 30 vuotta, niin hän on jättänyt oman jälkensä suomalais-unkarilaiseen historiaan. ”Vilkaana ja harvinaisen hienostuneena henkilönä lehtori Boros-Ylistalo vaikutti jo pelkällä olemuksellaan suuresti lasten henkiseen kehitykseen.”⁹⁾

Mikä sai Olgin tulemaan Suomeen ja ensiksi juuri Ilmajolle? Oliko hän kiinnos-

tunut Suomesta, maasta ja kielestä vai musiikin takiako hän tuli? Kuinka hyvin hän osasi suomea tänne tullessaan. Vaikka Szentgálista ei Olgin tietoja löytynyt, niin löytyisikö niitä jostain muualta Unkarista? Missä hän opiskeli musiikkia? Miten Olgi tutustui Lauriin ja minkälainen heidän avioliittonsa oli? Miten Olgi mahtoi viihtyä Suomessa? Potiko hän usein Unkari-ikävää? Pitikö hän aktiivisesti yhteyksiä Unkariin? Kävikö hän välillä entisessä kotimaassaan?

Nämä ja monet muut kysymykset jäivät vastauksetta. Aihe on kuitenkin ainakin yhden romaanin arvoinen! Kannattaa myös seuraavalla kerralla Kalevankankaalla kävellessä pysähtyä hetkeksi Olgin paaden äärelle miettimään Suomen ja Unkarin sukulaisuuden moninaisia ilmentymiä!

Irmeli Kniivilä

9) Nekrologi, Helsingin Sanomat 28.11. 1951.

Unkarin kirjaviikko 2.–5. syyskuuta 2021

Unkarissa avattiin 2. syyskuuta järjestyksessään 92. kirjaviikko [*ünnepi könyvhét*]. Kysymys ei ole koko viikosta vaan kolmesta päivästä, tällä kertaa syyskuun ensimmäisenä viikonloppuna. Viime vuonna kirjaviikko pandemian takia toteutettiin virtuaalisena.

Viikko ei rajoitu vain Budapestin Vörösmarty-aukiolle, Vigadó-aukiolle ja Tonavan kävelykadulle [**Duna-korzó**], sillä kustantajat esittelevät uutuuksiaan myös Debrecenissä, Győrissä ja Szegedissä. Eikä esillä ole pelkästään aikuisille tarkoitettua kirjallisuutta, sillä viikko on samalla myös 20. lastenkirjaviikko!

Kaunis sää suosi kirjaviikkoa. Näytteillepanijoita oli tänä vuonna ehkä enemmän kuin aikaisemmin, minä vuoksi näyttelyaluetta oli jouduttu laajentamaan. Turhaan jotkut epäilivät, että kirjanystävät eivät osaisi Tonavan rannan kävelykadulle; ainakin lau-

92. Kirjaviikon a4-kokoa oleva esite ja osa Európa -kustantamon kirjatarjontaa: vasemmalla “Maallemuuttajien käsikirja” ja oikealla “Putinin trollit”.

antaina “korzó” oli täynnään kirjallisuudesta kiinnostuneita.

Kirjailijat saapuivat erillisen aikataulun mukaan jakamaan omistuskirjoituksia kustantajansa esittelypöydän luo. Suositun kirjailijan omistuskirjoitusta, ”dedikaatiota,” haluava saattoi joutua parikymmenmetrisen jonon hännille. Ihmiset eivät olleet kärsimättömiä kuten tavallisesti jonotettaessa, vaan näyttivät juttelevan iloisesti keskenään ja nauttivan kauniista syysäästä.

Unkarissa ilmestyi 1.1.–2.9. 2021 noin 950 uutta kirjaa. Kotimaisten kirjailijoiden teoksia ilmoitettiin järjestäjälle, Unkarin kirjankustantajien ja kirjavälittäjien yhdistykselle noin 550 ja ulkomaisten kirjailijoiden teosten käännöksiä 380. Kustantajia oli lähes 90; osa oli mukana yhdellä kirjalla, vaikiintuneilla kustantajilla nimikkeitä oli 20–30 kappaletta.

Kustantajat ovat voineet ilmoittaa em. luetteloon vain tämän vuoden alusta heinäkuun loppuun ilmestyneet unkarilaisten kir-

jailijoiden kirjat ja syyskuun alkuun mennessä unkariksi ilmestyneet ulkomaalaisten kirjailijoiden kirjat. Kustantamoiden esittelypöydillä oli tarjolla myös edellisvuosina ilmestyneitä teoksia.

Silmiini sattui mm. Polar könyvek – kustantamon pöydältä **Pirkko Saision** Pieinin yhteinen jaettava -romaani (ilm. 1998), unkarinnos [*Legkisebb közös többszörös*] ilmestyi **Ildikó P. Vargan** käännöksenä 2018. Alkuvuonna 2021 on ilmestynyt ainakin **Aino Havukaisen** ja **Sami Toivosen** Tatu ja Patu -sarjasta yhdeksäs unkarinnos sekä **Mauri Kunnaksen** *Bolondos képes szótár*, joka on unkariksi-englanti -kuvasanakirja koulunkäyntiään aloitteville lapsille; samaisesta Hullunkurinen kuvasanakirja -kirjasta on aiemmin ilmestynyt kaksi versiota, jossa toisen kielenä suomen rinnalla on ollut englanti ja ruotsi. Tietokirjallisuuden puolelta silmiini osui **Jessika Aron** v. 2019 ilmestyneen Putinin trollit -teoksen unkarinnos *Putyin trolljai*, jonka unkarilainen kustantaja on **Európa Könyvkiadó**.

Vasemmalla: Näinkin leppoisasti eli luutun sekä lastenlaulujen säestyksellä voidaan omistuskirjoituksia jakaa. Oikealla: Suomalaisen silmin ilahduttavan paljon oli uutta lastenkirjallisuutta tarjolla. Poika on tutkimassa alakoululaisille suunnattua tarjontaa: *Már tudok olvasni – Osaan jo lukea* – kertoo mainoslause.

Kirjaviikon järjestäjätaho pyrkii edistämään eri alojen kirjallisuutta ja mm. kirjapainotekniikkaa, kirjan ulkoasun suunnittelua sekä typografiaa järjestämällä vuosittaisen *Kaunis unkarilainen kirja* -kilpailun, johon kustantajat tänä vuonna saattoivat ilmoittaa vuonna 2020 julkaisemiaan teoksia seitsemään eri kategoriaan. Vuoden 2020 kaunis unkarilainen kirja -kilpailun voittajat julkistettiin 2.9. tämän vuoden kirjaviikon avajaisten yhteydessä. Palkintoja saivat omissa ryhmissään taidekirjat ja polulääritieteelliset kirjat, kaunokirjalliset teokset; museoiden taidekirjat; moniosaiset kirjasarjat; kirjapainoalan ammattikirjat; lasten- ja nuortenkirjat sekä parhaat kirjankuvitukset.

Lisäksi jaettiin erikoispalkinnot, joiden myöntäjiä olivat: Inhimillisten voimavarojen ministeriö, EMMI; Unkarin kirjankustantajien ja kirjavälittäjien yhdistys,

MKKE; Unkarin pääministeri; Unkarin presidentti sekä Budapestin ylipormestari. Lisäksi jaettiin László Tamásin muistopalkinto.

Tenho Takalo

Elokuun kahdeskymmenes

Elokuun 20. on unkarilaisten kalenterissa Pyhän Tapanin päivä. Se on kansallinen juhlapäivä ja virallinen valtiollinen juhlapäivä. Tänä vuonna päivä osui perjantaille. Tuona viikonvaihteena eli 19.–22. elokuuta oli monia tilaisuuksia hiukan meidän joulukuun 6:n ja kesäkuun 4:n tapaan. Ohjelmaa vain on paljon, paljon enemmän. 20. elokuuta jaetaan myös valtion kunnianositukset ansioituneille unkarilaisille: **Széchenyi-** ja **Kossuth-palkinnot** sekä Unkarin valtion eriasteiset kunniamerkit.

Valtakunnalliset ja valtiolliset televisi-
on välittämät tilaisuudet toistuvat vuosittain. Tärkein niistä alkoi aamukahdeksalta parlamenttitalon edustalla eli Kossuth-aukiolla. Televisiosta suorana lähetysenä seurattavaan juhlaan kuului: 1) sotilaiden toteuttama lipunnosto parlamenttitalon edessä; 2) puolustusvoimien uusien upseerien vala-tilaisuus, kuten on tapahtunut vuosittain vuodesta 1969 lähtien, sekä 3) presidentin puhe uusille upseereille ja samalla tilaisuutta aukion reunalla tai kotona seuraaville unkarilaisille.

Kaikki tämä yhtenä vajaan kahden tunnin tilaisuutena aamulla klo 8 alkaen. Kunniakomppanian katselmuksen ja vala-tilaisuuden ohien oli lisäksi mahdutettu kansanmusiikki- ja kansantanssiesitys. Kello 9 oli yli puoli tuntia kestänyt perinteinen ilmavoimien esittely Tonavan yllä. Se ei siis ollut mikään yhden laivueen 30 sekunnin ylilento, kuten meillä 6. joulukuuta, vaan

NATO-maan koko lentokaluston esittely, josta ajallisesti leijonanosan vei Tonavan ja sen siltojen yllä kieppuvan taisteluhelikopterin esittämä ”akrobatia” ja viiden sotilaan laskuvarjotarkkuushyppy muutaman neliömetrin suuruiselle lautalle. Monille mieliinpainuva esitys ja tapahtuma oli Andrásy-katua Sankareiden aukiolle edennyt historiallinen kulkue, joka osin allegorioiden muodossa kuvasi unkarilaisten historiaa.

Monille varsinaisena kirsikkana tortussa on vuosikymmeniä ollut illalla kello 21 alkava perinteinen puolen tunnin ilotulitus. Tänä vuonnaakin ammuttiin taivaalle 44.000 rakettia sekä Tonavan rannoilta että joella olevista proomuista. Uutuutena ilotulitukseen oli nivottu parlamenttitalon ja vastarannalla olevan Budan linnan seinille heijastettu massiivinen valonäytelmä, mistä ohjelmanumero sai nimensäkin: *Tulen ja valoien leikki – Tűz és fények játéka.* – Samanaikaisessa televisioteutuksessa ilotulitukseen oli liitetty taustalle musiikkia ja runositaatteja. Ohjelmalla haluttiin vedota katsojien kansallistunteeseen ja se päättyikin kansallislaulun instrumentaalisovitukseen.

Juhlallisuuksia oli viranomaisten laskelmien mukaan lähes 650, niistä 360 oli paikallisten itsehallintoelinten (kunnat ja kaupungit) järjestämiä, 186 kulttuurlaitosten ja -yhdistysten sekä 38 uskonnollisten yhteisöjen järjestämiä. Budapestissa kaikkiaan lähes kaksi miljoonaa ihmistä

osallistui tapahtumiin eri puolilla kaupunkia 20 eri tapahtumapaikalla eli aukioilla, toreilla ja suljetuilla katuosuuksilla. Juhlatilaisuuksia oli myös muissa kaupungeissa, esim. **Debrecenin** kukkaiskarnevaaleilla on yli 50 vuoden historia.

Ohjelmatarjonta yksin Budapestissa ja osin nelipäiväiseksi venyneen viikonlopun aikana oli todella runsas, jokaiselle halukkaalle löytyi jotakin. Oli klassista musiikkia ja operettisävelmiä; oli Unkarin urheilulegendojen esittelyä; kevyttä musiikkia ja kansanmusiikkia; unkarilaisen kulinariamin ja gastronomian esittelyä useammassakin paikassa; lapsille tarkoitettu ”taikamaailman” esittely Vajdahunyadin linnan ympäristössä; soulia ja musikaalisia piknikkejä;

Vuonna 1938 tuli kuluneeksi 900 vuotta Tapani I:n kuolemasta. Juhlavuonna erikoisvalmisteisessa, runsaasti koristellussa junavaunussa P. Tapanin reliktiä, ”Pyhää oikeaa” kuljetettiin paikkakunnalta toiselle. Unkarilaiset antoivat tuolloin junavaunulle nimen *Kultajuna – Aranyvonat*. Toisessa maailmansodassa junavaunu tuhoutui. 2010 yksityiset tahot tekivät aloitteen junavaunun rekonstruomiseksi. Vuonna 2015 Unkarin hallitus päätti, että Unkarin kansallismuseo toteuttaa hankkeen. – 20.8. Aranyvonat oli jälleen yleisön ihailtavana. Junavaunun vartioinnista vastasivat perinneasuiset kruununvartijat. Lukuisat unkarilaiset halusivat kuvauttaa itsensä junavaunun edustalla vartijoiden kanssa.

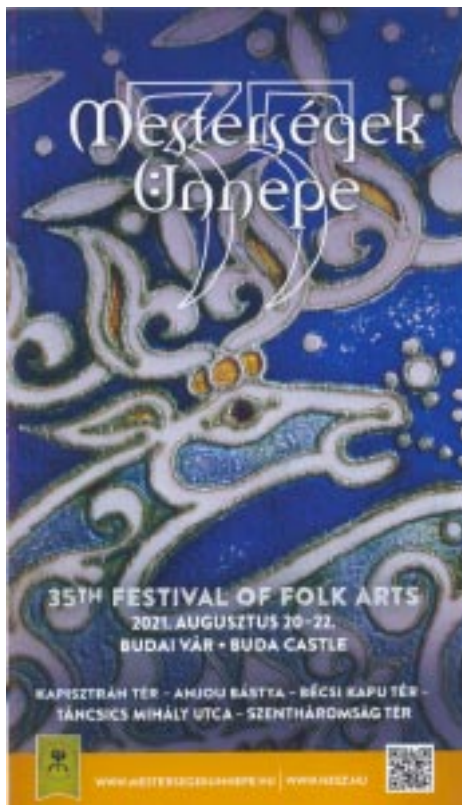
Unkarin sotahistorian käännekohtien esittelyä.– Budapestin ohjelmatarjontaan oli vai-

vatonta tutustoa internetin välityksellä, mutta eri tahojen omia käsiohjelmia oli myös jaossa.

Elokuun 20:nteen on nivottu monia asioita, alun alkaen se oli Unkarin kuningaskunnan perustamisen ja ensimmäisen hallitsijan, Tapani I:n muistopäivä. Roomalais-katolisille se on valtakunnan suojeluspyhimyksen, P. Tapanin muistopäivä Päivään on kuulunut myös pyhänjäännöskulkue, prosessio, kun puhainjäännöksenä säilytettyä ”Pyhää oikeaa” [*Szent Jobb*] eli P. Tapanin oikeaa kättä on kannettu kirkollisessa kulkueessa milloin Linnavuorella, milloin Basilikan ympäri ja milloin Andrásy-katua aina Sankareiden aukiolle saakka.

20. elokuuta on myös 1940-luvun lopulta lähtien ”uutisleivän päivä” eli kuluvan vuoden vehnäsadosta leivotun ensimmäisen leivän päivä, leipä tai leivät siunattiin juhlallisesti päivän jumalanpalveluksen päätyttyä kirkon pihalla. Nykyinen hallitus on antanut leivälle konkreettisen sisällön, sillä monet unkarilaiset viljelijät maan rajojen sisä- ja ulkopuolella lahjoittavat vehnäsadostaan erän, joka juhlallisesti kerätään yhteen, jauhetaan ja leivotaan ”unkarilaisten leiväksi” (oik. leiviksi) ja lahjoitetaan ”vähäosaisille” (esim. lastenkodeille).

Lopuksi 20.8. on ollut aito poliittinen juhlapäivä, sillä se oli Unkarin 2. maailmansodan jälkeisen valtiosäännön voimaantulopäivä vuonna 1949. ”Uutisleivän päiväkin” oli tuolloin ”työätekevän talonpoikaiston” sadonkorjuujuhla, eikä leipää tuolloin siunattu! Merkkipäivä oli silloiselta sosialisti- tai kommunistijohdolta taitavasti valittu: jokainen sai juhlia haluamaansa asiaa! Näin on myös tänään, sillä kaikkia ei miellytä päivän tai juhlallisuuksien ylenpalt-

tiseksi nähty kansallinen paatos. Monet iloitsevatkin erityisesti siitä, jos 20.8. ympärille saadaan pitkä viikonloppu, kuten tänäkin vuonna. Silloin irrottaudutaan arjesta, lähdetään perheen kanssa retkelle, maalle, sukulaisiin tai Balatonille tahti Velence-järvelle.

Budan Linnavuorella on jo vuodesta 1966 lähtien voinut tutustua perinnettöiden ja kansantaiteen mestarien saavutuksiin, joita Unkarissa arvostetaan ja vaalitaan paljon enemmän kuin meillä. Tapahtuman nimenä on ollut *Käsityöntaitajien juhla – Mesterségek ünnepe*. Unkarin maaseudun asukkailla on tässä suhteessa hyvin vahva

Vasemmalla Käsityöntaitajien 35. festivaalin (*Mesterségek ünnepe*) esite. Etukäteen ilmoitetun ohjelman ulkopuolella oli tapahtumapaikalle omaloitteisesti saapuneiden ryhmien *ad hoc* -esityksiä. Tämä ryhmä soitteli säkkipillejään 20.8. Wienin portin (Bécsi kapu) tuntumassa.

“paikallisidentiteetti” ja perinteiden arvostus, joka ilmenee murteen ohella kansanmusiikissa ja -tanssissa, mutta myös esim. käsityönä pikku verstaissa tehdyissä huonekaluissa ja käyttöesineissä sekä kudonnaisissa ja kirjonnassa.

Harrastajat ja taitajat tuntevat perinteensä sekä sen historian ja vaalivat sitä. Paikallisia kansanperinneyhdistyksiä on viime aikoina perustettu runsaasti yhteistyössä

mm. (kulttuuri)ympäristönsuojelusta kiinnostuneiden kanssa. Sepät, suutarit, puusepät, savenvalajat tai keraamikot, korinpuojat, kutojat, koruompelun taitajat ja vaikkapa piparkakkuleipurit tai kanamunien maa-laajat tai Mohácsin laskiaisajan kulkue-naamioiden veistäjät antoivat työnäytteitä ja myivät kaikkea mahdollista tekemänsä. Tavara oli varmasti aitoa ja paikallista, ei *Made in China!*

Unkarin puolustusvoimillakin oli useita näyttelypisteitä, joissa esiteltiin historiallisia aseita ja sodankäyntiä esikunnasta etulinjaan, jopa eräiden kansakunnalle merkittävien taistelujen kulkua. Sotahistoriallisen museon edustalla taas esiteltiin asiaankuuluvuin äänitehostein nykyajan sotakalustoa. – Eksoottisena lisänä oli kuin viittauk-

sena turanilaisuuteen Etelä-Korean sekä turkkilaisia kieliä puhuvien kansojen ja valtioiden kansantaiteen esittely Mátyás-kirkon viereisellä aukiolla. Tämä yhteys aktualisoitui kaksi vuotta sitten, kun Unkari liittyi turkkilaisia kieliä puhuvien kansojen ja maiden neuvostoon.

* * * * *

20. elokuuta on edellä olevan perusteella edelleen virallinen ja valtiollinen juhla, jolle kulloinenkin hallitus antaa oman lisämerkityksensä, mutta se on myös katolisen kirkon uskonnollinen juhla sekä lopuksi myös unkarilaisen aineellisen ja henkisen kulttuurin ja perinteen juhla.

Yllä korinpunoja ja kalocsalaisen kirjonnin taitaja. Molemmat alansa “mestareita”. Monet pysähtyivät keskustelemaan ja seuraamaan heidän työskentelyään.

Szegedin yliopiston kirjasto

Osallistuimme vuonna 2018 Tampereen Suomi-Unkari Seuran järjestämälle Itä-Unkarin kiertomatkalle, ja jälkepäin on matkaa usein muisteltu. Matkan päättyessä matkanjohtajamme ja puheenjohtajamme Irmeli Kniivilä jakoi osanottajille ”kotitehtävät”: jokainen sai esiteltäväkseen yhden kohteen. Osaksemme tuli Szegedin yliopiston kirjasto, jota kirjaston johtaja tri **Katalin Keveházi**, muuten matkanjohtajamme oppilaita hänen Szegedin vuosiltaan, lyhyen alkuhauilun jälkeen moitteettomalla suomen kielellä meille esitteli. Jaan tässä lehtemme lukijoille – vihdoin – matkakokemuksiani!

Szegedin yliopisto [Szegedi Tudományegyetem, SZTE] aloitti toimintansa 1921. Yliopiston toiminta ulottuu kuitenkin pitemmälle, sillä Unkarin valtiojohdon tuolloisen päätöksen mukaan Szegedin yliopisto jatko i. maailmansodan rauhanteossa Romanian alueelle jääneen **Kolozsvárin** [rom. Cluj Napoca] yliopiston toimintaa ja perinteitä.

Yliopiston kirjasto jäi kuitenkin Romaniaan, ja toiminta Szegedissä alkoi tyhjästä. Toimitilat olivat vaakatimattomat, kirjaston ytimen muodostivat ensimmäisinä toimintavuosina suurten unkarilaisten kirjastojen lahjoittamat kaksoiskappaleet ja yksityishenkilöiden lahjoittamat tai myymät kotikirjastot. Myöhemmin kirjaston vapaa-kappaleoikeus toi puolet vuosittaisesta nidemäärän kasvusta. Kirjastossa oli myös lukusali, jossa oli aluksi 100 paikkaa.

Kirjasto alkoi kehittyä toden teolla 2. maailmansodan jälkeen, kun yliopiston pienten laitoskirjastojen ja ”pääkirjaston” välisestä yhteistyöstä sovittiin. Maailmansodan jälkeinen poliittis-yhteiskunnallinen muutos ulottui myös yliopiston kirjastoon, sillä eri kirkkokuntien ja kaatelissukujen kirjastojen valtiollistamisen yhteydessä myös yliopiston kirjasto sai niistä osansa. Mm. Szegedin luostarin ja **Eszterházy**’ien aatelissuvun kirjastot liitettiin yliopiston kirjastoon.

1960-luvulla erityisesti ulkomaisen kirjallisuuden ja ulkomaisten tieteellisten aikakauslehtien osuus alkoi kasvaa. Kirjasto sai tieteelliselle kirjastolle soveltuvat luettelonsa ja palvelut monipuolistuivat. 1990-luvulla kirjaston toiminnot ja palvelut organisoitiin uudelleen ja siirryttiin sähköisiin tietokantoihin, jotka tekivät Szegedin yliopiston kirjastosta yhden maan dynaamisimmin kehittyvistä kirjastoista.

Uusi paradigmanvaihdokseen verrattava vaihe käynnistyi 2004, kun uusi kirjastorakennus otettiin käyttöön. Sähköiset haut ja sähköisten aineistojen käyttö tulivat mahdollisiksi lukusalipaikoilla ja lukuisilla uusilla työasemilla. Yli 70 laitoskirjaston kirjallisuuden yhdistäminen pääkirjaston kanssa yhdeksi tietokannaksi tarjosi käyttäjälle yli 1,5 miljoonaa nimikettä, joista 1,2 miljoonaa oli kirjoja ja 250.000 aikakauslehtiä, lisäksi mikrofilmejä ja käsikirjoituksia ja muuta aineistoa oli 130.000 nimikettä. Tästä aineistosta yli 300.000 nimikettä oli

Szegedin yliopiston modernin kirjistorakennuksen pääaula: vasemalla kahdessa kerroksessa lukusaleja työasemineen.

kirjaston avohyllyllä.

Kirjaston vakiintunutta ja kiistatonta asemaa Kaakkois-Unkarin tiedeyhteisössä kuvastaa sekin, että vuoden 2011 lopulla yliopiston hallitus muutti yliopiston kirjaston nimen **Szegedin yliopiston Kuno Klebelsberg -kirjastoksi** osoittaakseen arvostustaan eräälle maailmansotien välisen ajan merkittävimmälle unkarilaiselle poliitikolle ja tutkijalle, joka kehitti erityisesti maan korkeakoulutusta sekä tieteellisen tutkimuksen organisointia ja rahoitusta.

Mielestämme kirjasto ja kirjasto-

rakennus oppimisympäristönä vetää sekä ajanmukaisten toimintojensa ja palvelujensa että modernin arkkitehtuurinsa osalta vertoja mille tahansa vastaavalle suomalaiselle laitokselle. Vaikka yliopiston lukukausi oli vasta käynnistymässä, monet innokkaat opiskelijat olivat jo aineistojensa kimpussa kirjaston oppimiskeskuksen työasemilla.

Pääsimme kyllä konkreettisesti tutustumaan myös Unkarin kirjastolaitoksen ja kirjapainotaidonkin historiaan silmäillessämme kirjaston ”suljetulla osastolla” myös vanhempaa kirjallisuutta, jota 1600–1800-luvuilta oli satoja hyllymetrejä, vanhimmat niteet olivat jopa uuden ajan ensi vuosikymmeniltä.

*Tuulikki Telemäki ja
Tenho Takalo*

Uudistunut ja uudistuva Budan linnan ympäristö

Moni Unkarin kansallisgalleriassa vierailut on sivistellyt silmiään: näkymät, jotka ovat vuosia Budan linnan aluetta lähestyttäessä pysyneet samana ovat muutamassa vuodessa olennaisesti muuttuneet. Voisi sanoa, että kaikki alkoi siitä, kun linnan muurien eteläkärjen tuntumassa olevan **Várkert Bazárin** peruskorjaus valmistui 2014. Rappeutuneen rakennuskokonaisuuden entisöinti johti kokonaisen peruskorjaus- ja rekonstruktio-ohjelman luomiseen.

Unkarin valtio on rahoittanut Budan muurien ympäröimän linnavuoren alueen ja erityisesti linnan lähiympäristön ja osin linnan mittavat rakennustyöt. Rakennusprojekteja valmistelevalle suunnittelu on saanut nimekseen **Kansallinen Hauszmann -ohjelma** ja sen toteutuksesta ja valvonnasta vastaa oma elimensä, **Várkapitányság**.

Linnan alueen viheralueiden sekä kansalaisten käytössä olevan julkisen tilan kehittäminen

Ohjelman mukaan tarkoitus on kehittää linnan alueen ja tukimuurien ja pengerten rajaamia sekä ulkopuolisia viheralueita, jotka nykyisin ovat osin laiminlyötyjä. Lisäksi suunnitelmissa on, että koko linnan alue voidaan kiertää jalan, jolloin linnassa vierrailevien käytössä oleva julkinen tila olennaisesti laajenee. Kivettyjen linnapihojen

lisäksi vierailija pääsee poluille, jotka yhdistävät eri aikakausina syntyneitä puistikkoja, puutarhoja sekä pihvoja ja tarjoavat näköalan Pestin puolelle, Tonavalle, Gellérthegy'lle ja Krisztinavárosiin ja kauemmaksiinkin Budaan. Samalla mahdollistuu siirtyminen pihoilta, terasseilta ja puistoista, jotka ovat keskiaikaisen linnan muurien tai pengerrysten tasolla, uuden ajan linnan tasolla olevaan julkiseen tilaan. Lisäksi vierailijoille voidaan esitellä sekä linnan että unkarilaisen puutarhakulttuurin historiaa.

Uudelleenrakentaminen ja ennallistaminen etenee seuraavasti:

- o Linnan iäinen rinne: uudelleenrakennetaan budapestiläisille tuttu Ellyps-polku ja polkua reunusravat viheralueet;
- o Linnan kukkulan kaakkois-, etelä- ja lounaisrinteet; alueella olevat linnan (pikku)puutarhat (palotakertek), yhdistetään ja mahdollistetaan tutustuminen eri aikakausia edustaviin puutarhoihin;
- o Iso Eteläinen rondelli rekonstruoidaan;
- o Pyhan Tapanin torni [Szent István-torony] rakennetaan uudelleen;
- o Pyhän Yrjön aukio [Szent György tér] sekä hävinneiden rakennusten perustusten korjaaminen; "Unkarin valtion historiallinen pääaukio" saa viheralueena arvoisensa viimeistelyn.

- o Linnan eteläisiin puutarhoihin suunnitellaan istutettavaksi mm. hedelmäpuita, läntisille rinteille tai terasseille jopa viiniköynnöksiä.

Linnan suihkulähteiden uudistaminen

Budan linnan alueen tunnetuimpia ja suosituimpia suihkulähteitä ovat **Alajos Stroblin** suunnittelema Mátyás-suihkulähde (1904) ja **Károly Senyein** suunnittelema “Kalastavat lapset” (1900). Mátyás-suihkulähde sijaitsee linnan eteläosan **Hunyadi-pihassa**. Teos kuvaa kalliomuodostelmaa, jonka lähteestä vesi kumpuaa esille. Lähteen yläpuolella seisoo metsästäjänasuinen Mátyás-kuningas kuollut saksanhirvi jalkojensa juuressa. Muu metsästyssseurue koirineen on kokoontunut hallitsijan ympärille. Valaistu suihkukaivo on korjattu täydellisesti alkuperäiseen loistonsa.

Myös linnan pohjoissiiven edustalla oleva “Kalastavat lapset” restauroidaan. Kallionlohkareen laella on pyöreä vesiallas ja kaksi poikaa, jotka ottavat mittaa jättimäisestä monnikalasta; heidän vierellään leppipäinen tyttö seuraa kamppailua. Moneen vuoteen tuo suihkulähde ei ole toiminut, mutta korjausten ja entisöinnin jälkeen suihkulähde palaa jälleen paikalleen.

Hevospaimenen pihan, Lovardan ja Päävartion rekonstruointi

Vuonna 2020 linnan alueelle valmistui 2. maailmansodassa tuhoutuneiden tai sodan jälkeen purettujen tilalle kaksi ikonista rakennusta: **Lovarda** – eli maneesi – sekä **Főörség**, Päävartio. Maneesiin yleisö pääsee tutustumaan tämän vuoden loppupuolella, kun Palota-kadulta linnaan johtavat his-

sit sekä esteettömän kulun aina Hunyadi-pihalle asti mahdollistava Hauszmann-ramppi valmistuvat.

Kulloisenkin henkivartioston majoitus-tilana toimineessa päävartiorakennuksessa on nyt kahvila ja kulttuuritapahtumien järjestämiseen tarkoitettuja tiloja. Maneesi vaurioitui 2. maailmansodan lopulla ja 1950-luvun alussa seideologisista syistä purettiin lopullisesti. Uudelleensyntyneen rakennuksen pinta-ala on 1500 m². Vuonna 1896 valmistui ns. **Stöckl**-portaikko **Hevospaimenen pihan** [Csikós udvar] ja Päävartion sekä useita metrejä korkeammalla olevan Hunyadi-pihan välille. Portaikkorakennelmaa voidaan pitää eräänä Unkarin merkittävimpanä historiallisena portaikkona. Se purettiin 1970-luvulla, mutta rakennettiin nyt uudelleen.

Maneesin ja Päävartion uudelleenrakentamisen tärkeimpänä tavoitteena on ollut alueella vierailevien unkarilaisten ja ulkomaalaisten turistien tarpeiden ”maksimaalinen tyydyttäminen”. Turismin näkökulmasta tärkeää on uudistaa myös **Karakas pašsan** torni Lovarda-kadun puolivälissä. Hevospaimen-pihan uudistamisen loppuvaiheeseen kuuluu myös pian valmistuvan Miklós Ybl-tukimuurin sekä viheralueiden viimeistely.

Karmeliittojen luostarin uudistaminen

Ennen itse luostarin peruskorjausta toteutettiin 2014–2016 viereisen Ellyps-teras-sin ja **Piispanpuiston** [Püspökkert] kaksivuotiset arkeologiset kaivaukset. Alun alkaen 2016–2018 restauroidun karmeliittaveljien luostarin paikalla oli fransiskaani luostari, jonka turkkilaiset Budan valloitettuaan muuttivat moskeijaksi. Kun Buda 1686

Havainnekuva linnan alueen ja Szent György tér - aukion rakennussuunnitelmista. Valmiita ovat (lähinnä Tonavan rantaa) Karmeliittaluostari ja sen viereinen uusi toimistorakennus eli “pääministerin kanslia”. Samoin valmiita ovat kuvan oikeassa laidassa päävartio ja rinteessä sen alapuolella oleva maneesirakennus. Kuvan keskellä on Arkkiherttua Joosefin palatsi, jonka rakentaminen ei ole vielä alkanut. Yhä nykyisessä asussaan on entinen pääesikunnan rakennus, joka alun perin oli 6-kerroksinen. Etualalla on Fehérvárin rondelli, jota par’ aikaa peruskorjataan.

valloitettiin takaisin, karmeliitat rakensivat raunioille oman barokkityylisen kirkkonsa ja sitä ympäröivän luostarin. Sata vuotta myöhemmin keisari **Joosef II** lakkautti karmeliittamunkkien toiminnan. Keisarin toivomuksesta kirkosta tehtiin teatteri ja teatterina rakennus palveli lähes 150 vuotta (1787–1924) sekä vuodesta 1982 kamari-teatterina ja tanssiteatterina, minkä takia

viereinen katu on 1800-luvun alusta ollut **Teatterikatu** [Színház utca]. Uudistettu luostarirakennus on vuodesta 2019 toiminnut Unkarin pääministerin ja tämän lähimpien virkamiesten ja alaisten eli **pääministerin kanslian** [Miniszterelnökség] työpaikkana. Püspökkert-puiston paikalle on rakennettu uusi toimistorakennus. Samalla paikalla oli aiemmin kenttäpiispan talo, joka tuhoutui 2. maailmansodassa, ja tilalle tuli Püspökkert-puisto. Molempien rakennusten suunnittelusta vastasi **Gábor Zobokin** arkkitehtitoimisto.

Unkarin valtionarkiston päärakennuksen peruskorjaus

Unkarin valtionarkisto [Magyar Nemzeti Levéltár] muutti Bécsi kapu -aukion reunalla olevaan nykyiseen toimitilaansa v.1923. Uusromaanisen rakennuskokonaisuuden arkkitehti oli **Samu Pecz**, joka oli suunnit-

tellut rakennukseen kaksi siipirakennusta; 1. maailmansotaa seuranneen taloudellisen ahdingon takia vain toinen siipirakennus toteutettiin.

2. maailmansodassa rakennus kärsi suuria vaurioita ja vuoden 1945 lopulla päätettiin, ettei rakennuksen pahoin vaurioitunutta siipeä torneineen korjattaisi vaan se purettaisiin. Paikalle rakennettiin 1970-luvun lopulla **Csaba Virágin** suunnittelema, joidenkin mielestä ”brutaali” **Valtakunnallisen sähkönjakelulaitoksen** [Országos Villamos Teherelosztó] toimistorakennus, joka lasiseinineen sekä teräs- ja betonirakenteineen edusti uusinta arkkitehtonista ajattelua, mutta oli samalla selkeässä ristiriidassa alueen vanhojen rakennusten kanssa. Rakennus oli tyhjillään vuodesta 2007 ja 2016 vastalauseista huolimatta hallitus päätti purkaa sen.

Kansallisen Hauszmann-ohjelman osana on tarkoitus aloittaa valtionarkiston rakennuksen täydellinen peruskorjaus. Osana peruskorjausta rakennettaisiin 1940-luvun lopulla purettu siipi torneineen uudelleen alkuperäisten piirustusten mukaisesti. Uuteen siipeen sijoitettaisiin arkiston asiakaspalvelu- ja näyttelytilat, missä vieras voi perehtyä sekä rakennuksen historiaan että kansakunnan historian keskeisiin dokumentteihin ja arkiston henkilökunnan työhön.

Tällä tavoin tämä Linnavuoren keskeinen paikka uudistuisi 21. vuosisadan vaatimusten mukaiseksi. Alue on ollut suurelta yleisöltä suljettu, mutta pian se saa suunnittelijoidensa mielestä ympäristöönsä sopeutuvan ulkomuodon.

Budan linnan eteläisen yhdistävän siiven ja Szent István -salin rekonstruointi

Kansallisen Hauszmann-ohjelman osana toteutetaan linnan koko eteläisen siiven rekonstruointi, uudelleenrakentaminen. Miklós Ybl ja Alajos Hauszmann olivat suunnitelleet siiven rakennustyöt 1890-luvulla uusbarokkista tyyliä noudattaen. – Siiven rakentamisen yhteydessä uudistuu myös em. Pyhän Tapanin sali [Szent István-terem], johon yleisö pääsee jälleen tutustumaan alkuperäiselle salille uskollisessa asussaan. Pyhän Tapanin salin sisustus oli 1800-luvun lopun unkarilaisen teollisen muotoilun merkittävimpiä saavutuksia.

Arkkitehti Alajos Hauszmann suunnitelti tämän edustustilan, joka sekä materiaaliensa että tyyliinsä suhteen edusti – ja edustaa yhä – unkarilaisille aivan erityisiä arvoja.

2. maailmansodassa sali tuhoutui täysin, mutta vaikka siipi rakennettiinkin uudelleen, sali jätettiin rakentamatta. Uudelleenrakennettu sali on tänään sekä Unkarin kulttuurihistorian että turismin kannalta merkittävä tila.

Punaisen Ristin toimitalon uudelleenrakentaminen

Dísz tér -aukion kakkoiuskulmassa sijainnut Punaisen ristin pääpaikka oli 2. maailmansodan päättymiseen saakka Budan linnan ympäristön olennainen osa. Alajos Hauszmann oli suunnitellut rakennuksen Unkarin Punaisen ristin toimitaloksi 1800-luvun lopulla. Vuonna 1906 siihen muutti Unkarin kuninkaallinen Kroatian, Slovenian ja Dal-

matian ministeriö ja 1920 Unkarin kuninkaallinen ulkoministeriö.

V. 1923 toteutettiin **Guidó Hoepfnerin** suunnittelemat muutos- ja laajennustyöt. 2. maailmansodassa, vuodenvaihteessa 1944–1945, rakennus vaurioitui. Sodan aiheuttamista vaurioista huolimatta rakennus olisi ollut vielä pelastettavissa, mutta 1946 rakennus päätettiin purkaa poliittisista syistä.

Myös tämän lähes 1400 m²:n suuruisen talon uudelleenrakentaminen toteutuu osana Kansallista Hauszmann -ohjelmaa. Ulkoasultaan se tulee olemaan kulmakupoleineen alkuperäisen, eklektistä rakennustyyliä edustaneen rakennuksen kopio. Myös rakennuksen sisätilojen suunnittelussa noudatetaan alkuperäisiä ideoita, talonhan piti

Havainnekuva Szent György tér -aukiosta osin ennen lisärakentamista. Kuvan oikeassa reunassa on presidentin virka-asunto, Sándor-palota. Lähes kuvan keskellä on luostarista ja teatterista peruskorjattu pääministerin toimisto tai kanslia, Miniszterelnökség, sekä viereinen toimistotalo, joka on uudisrakennus. Niiden etupuolella on entinen pääesikunnan rakennus, tässä vielä kaksikerroksisena. Etualalla olevan muurin reunaan rakennetaan suunnitelmien mukaan arkkiherttua Joosefin palatsi. Kuvassa eivät näy Punaisen ristin toimitalo (ent. ulkoministeriö) eivätkä jo valmiit päävartion ja Lovarda-maneesin rakennukset.

toimia organisaation pääpaikkana ja toimistona. Sisätilojen rakentamisessa ja varustamisessa sen sijaan noudatetaan nykyajan vaatimuksia. Rakentamalla se uudelleen poistuu yksi kaupunkikuvan aukko, sillä tontti on ollut tähän asti tilapäiskäytössä.

Unkarin puolustusvoimien pääesikunnan uudelleenrakentaminen

Mór Kallinan suunnittelema pääesikunnan rakennus valmistui 1897. Dísz tér -aukion ja Szent György tér -aukion välissä sijainneen uusrenessanssityyliä edustaneen rakennuksen kattorakenteet vaurioituivat 2. maailmansodan loppuvaiheessa. Vauriot eivät olleet kovinkaan tuhoisat, mutta 1949 rakennus määriteltiin raunioituneeksi. Vuoden 1962 mennessä rakennus vaiheittain purettiin ja vain pohjakerros jätettiin jäljelle. 2012–2014 jäljellä oleva rakennus osittain korjattiin: julkisivu entisöitiin, pääsisäänkäynti sai aikakaudelleen tyypilliseen portin ja eteisaula sai renessanssityyliä jäljittelevän koristelun.

Nykyisten suunnitelmien mukaan rakennus tullaan rakentamaan alkuperäiseen kokoonsa ja siitä tulee Budan linnan opastuskeskus [látogató központ], johon sijoitetaan myös muita kulttuuriin ja turismiin liittyviä toimintoja sekä mm. näyttely- ja vastaanottotiloja. Dísz tér -aukion puoleinen julkisivu saa alkuperäisen ilmeensä, Szent György tér -aukion puoleinen sivu tulee olemaan moderni, mutta tulee sopeutumaan aukion representatiivisten rakennusten (pääministerin kanslian ja presidentin virka-asunnon) ulkoasuun.

Arkkiherttua Joosefin talon uudelleenrakentaminen

Alun alkaen 1789 valmistunut ja Teleki-palatsina tunnettu ja klassisismia edustanut rakennus siirtyi 1800-luvun puolivälissä valtiokonttorin [államkincstár] hallintaan ja pääesikunnan toimitilaksi. Vuonna 1892 arkkiherttua Joosef [József Károly Lajos] osti

rakennuksen ja korjautti sen 1906 **Flóris Korbin** ja **Kálmán Gergelyn** suunnitelmiensa mukaan, jolloin se sai uuden uusbarokkia edustavan ulkoasunsa.

Arkkiherttuan palatsi tulee nousemaan alkuperäiselle paikalleen – tällä hetkellä tyhjälle tontille – Szent György tér -aukion Krisztinavárosin puoleiselle reunalle eli vastapäätä Sándor-palotaa, joka toimii presidentin virka-asuntona. Vuoden 1944 lopun taisteluissa rakennuksen julkisivu sai useita osumia; sodan jälkeen rakennuksen korjauksesta luovuttiin ideologisista syistä. Vuoden 1968 heinäkuussa raunioitunut rakennus purettiin ja tontti tasoitettiin. 2000-luvun alussa alueella suoritettiin arkeologisia kaivauksia ja keskiaikaisten rakennusten pohjakaavat nostettiin näkyville yhdessä keskiaikaisen kellarijärjestelmän kanssa.

Rakennuksen kopio rakennetaan 1900-luvun alun asunsa alkuperäisten suunnitelmien mukaisesti nurkkatorneineen, ja julkisivu saa tuolloisen, itämaisen tyylin piirteitä jäljittelevän ulkoasunsa. Siihen tulee ensisijaisesti toimistotiloja. Yleisö pääsee tutustumaan rakennuksen alkuperäispiirustusten mukaisiin, juhla- ja vastaanottotiloina toimiviin pohjakerroksiin.

Suunnitelmiin kuuluu myös arkkiherttuan palatsiin kuuluvan puutarhan lisäksi uusrenessanssia edustavan hevostallin rakentaminen.

Fehérvárin rondellin peruskorjaus

Kansallisen Hauszmann -ohjelman keskeisiä tavoitteita on Budan Linnavuoren muurirakennelmien korjaaminen ja rekonstruointi, historiallisten puutarhojen ja puisto-

jen kunnostus sekä alueen henkilöauto-liikenteen vähentäminen.

Ohjelman mukaan tullaan aloittamaan myös pyöreän puolustustornin, **Fehérvárin rondellin** [Fehérvári rondella tai Kászim pasa bástyá] rekonstruointi. Näin varmistetaan rakenteeltaan kehnon linnoitteen turvallisuus ja samalla uudistuva muurin jakso sopeutuu esteettisesti paremmin muuhun muuriin. Rondellin rakennustyö vaikuttaa osaltaan siihen, että Budan linnan muuri voidaan saada kokonaisuudessaan jalan kierrettäväksi.

Lisäksi ryhdytään rakentamaan uutta parkkiloalaa, johon olisi yhteys Palota-kadulta. Tavoitteena on minimoida Szent György-ter -aukion, pääministerin kanslian ja presidentin virka-asunnon viereisen kadun sekä

Havainnekuva arkkiherttua Joosefin palatsista. Kuva on "otettu" lännestä, etualalla on Palota-katu ja linnan tukimuurit.

linnan alueen autoliikenne. Uuteen "Linna-parkki kolmoseen" [Várgarázs III.] tulisi mahtumaan 300 autoa. Parkkiloala olisi tarkoitettu myös Budavárisissa työskenteleville ja asuville.

* * * * *

*Tenho Takalo
Lähteenä on käytetty lehdistöä ja
Kansallista Hauszmann -ohjelmaa
esittelevää verkkoaineistoa.*

Tampereen Suomi-Unkari Seuran hallitus 2021

Puheenjohtaja

Irmeli Kniivilä

Hatanpään puistokuja 22 D 84
33900 Tampere
puh. 050-5818471
irmeli.kniivila@gmail.com

Varapuheenjohtaja

Jorma Perälä

Viimankatu 1 A 18
33900 Tampere
puh. 040 5778616
jojuperala@gmail.com

Sihteeri

Helka Lumiainen

Koskenmäenkatu 91
37120 Nokia
puh. 040 7303820
helka.lumiainen@gmail.com

Taloudenhoitaja

Aino Erenius

Myllypurontie 42
33450 Siivikkala
puh. 050 0912010
aino.erenius@gmail.com

Muut hallituksen jäsenet

Kirsti Grönroos

puh. 044 2365979
gronrooskirsti@gmail.com

Marjut Huhtinen

puh. 040 5485116
marjut.huhtinen@gmail.com

Simo Koho

puh. 3647617, 050-5542 426
simo.koho@kolumbus.fi

Auli Mattsson

puh. 040 7245969
auli.mattsson@gmail.com

Anne-Marie Mäkinen

puh. 050 5402343
annemariemakinen@gmail.com

Sinikka Syrjä

puh. 040 7731756
sini.syrja@saunalahti.fi

Zita Székely

puh. 050 5294495
zita.szekely@gmail.com

Tenho Takalo

puh. 040 7323728
tor.takalo@gmail.com

Viktória Tóth

puh. 046 8467788
tooth.viktooria@gmail.com

Posti Green

SEURAA WWW- JA FACEBOOK-SIVUJAMME. Seuraa sosiaalisessa mediassa **facebook**-sivuamme osoitteessa **Tampereen Suomi-Unkari Seura** tai vieraile **www-sivullamme** osoitteessa **Tampereen Suomi-Unkari Seura**. Molempien tapahtumätiedot pyritään pitämään ajan tasalla myös Unkarin Uutisten ilmestymisten välillä.

TAPAAMISET JA ASIOINTI. Yhdistyksen puheenjohtaja ja sihteeri on tavattavissa puhelimitse tai sopimuksen mukaan kulttuurikeskus Laikussa. Varsinaista päivystysaikaa ei ole. Hallituksen jäsenten yhteystiedot ovat tämän lehden takakannen sisäsivulla sekä yhdistyksen internetsivuilla.

Korona-aikana noudatamme annettuja kokoontumisohjeita.

Huom! Lehtemme ilmestyy vain 1–2 kertaa vuodessa. Ilmestymisten välilläkin on tiedottamista ja tapahtumia, siksi haluaisimme saada kaikkien jäsentemme sähköposti-osoitteet.

Ilmoita sähköpostiosoitteesi sihteerillemme **helkalumiainen@gmail.com**. Ilmoita myös, jos sähköpostiosoitteesi muuttuu. Kiitos!